

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Kołodziejski

SSN Igor Zgoliński

w sprawie **M. K.**

skazanego z art. 207 § 1 k.k. i art. 226 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

na posiedzeniu w dniu 25 maja 2023 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Mokotowa w Warszawie

z dnia 28 sierpnia 2019 r., sygn. akt VIII K 266/19

**uchyla wyrok w zaskarżonej części, tj. w jego pkt VI,
dotyczącym rozstrzygnięcia co do środka zabezpieczającego i w
tym zakresie sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania
Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Mokotowa w Warszawie**

UZASADNIENIE

M. K. został oskarżony o to, że:

1. w bliżej nieustalonym okresie czasu, jednak nie wcześniej niż od stycznia 2016 r. i nie później niż do dnia 8 sierpnia 2018 r., przy ul. [...] w W., znęcał się psychicznie i fizycznie nad matką F. H. w ten sposób, że wszczynał awantury podczas których wyzywał ją słowami powszechnie uznanymi za obelżywe,

- obrażał, wyśmiewał, pluł szarpał, popychał, dusił, rzucał w nią butelkami i butami, zabierał pieniądze, domagał się utrzymywania, zakłócał cisze nocną, budził ją oraz groził pozbawieniem życia, a także trzymał nóż w ręku, w czasie awantur i niszczył nim sprzęty wyposażania domowego, co wzbudziło u pokrzywdzonej uzasadnioną obawę spełnia gróźb, tj. o czyn z art. 207 § 1 k.k.;
2. w dniu 7 sierpnia 2018 r. w W. przy ul. [...] znieważył funkcjonariuszy policji P. P. i K. G. z Wydziału Wywiadowczo – Patrolowego Komendy Rejonowej Policji w W., podczas i w związku z pełnieniem przez nich obowiązków służbowych, ubliżając im słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, tj. o czyn z art. 226 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie wyrokiem z 28 sierpnia 2019 r., sygn. akt VIII K 266/19, uznał M. K. za winnego popełnienia przestępstw wyczerpujących znamiona:

1. art. 207 § 1 k.k., za który wymierzył mu karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawiania wolności (pkt I)
2. art. 226 § 1 k.k., za który wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawiania wolności (pkt II).

Na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. wymierzone oskarżonemu kary jednostkowe połączył wymierzając karę łączną 1 roku i 8 miesięcy pozbawiania wolności (pkt III). Na podstawie art. 41a § 1 k.k. w zw. z art. 41a § 5 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k., orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci nakazu opuszczenia lokalu przy ul. [...] w W., zajmowanego wspólnie z pokrzywdzoną F. H. na okres 3 lat w terminie 30 dni od daty uprawomocnienia się orzeczenia, także środek karny w postaci zakazu zamierzonego zbliżania się do pokrzywdzonej na odległość krótszą niż 10 metrów przez okres 3 lat (pkt. IV i V).

Na podstawie art. 93a § 1 pkt 3 k.k. w zw. z art. 93c pkt 5 k.k., orzekł wobec oskarżonego tytułem środka zabezpieczającego obowiązek poddania się terapii uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych w placówce leczenia odwykowego (pkt VI). Na podstawie art. 63 § 1 k.k. rozstrzygnął w przedmiocie zaliczenia oskarżonemu na poczet orzeczonej kary okresu jego rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie (pkt VII), a także w przedmiocie kosztów sądowych (pkt VIII).

Wyrok ten nie został zaskarżony przez żadną ze stron i uprawomocnił się 5 września 2019 r.

Kasację na korzyść skazanego od tego wyroku wniósł Prokurator Generalny, który zaskarżając go w części dotyczącej orzeczenia o środku zabezpieczającym w postaci terapii uzależnień (pkt VI), zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 354a § 1 i 2 k.p.k., polegające na zaniechaniu, przed orzeczeniem wobec oskarżonego, na podstawie art. 93a § 1 pkt 3 k.k. w zw. z art. 93c pkt 5 k.k. środka zabezpieczającego w postaci terapii uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych w placówce leczenia odwykowego, przeprowadzenia obligatoryjnego dowodu w postaci wysłuchania na rozprawie biegłego psychologa, w sytuacji gdy wymienione przepisy nakładają na sąd, przed orzeczeniem wskazanego środka, obowiązek wysłuchania biegłego, zaś odstąpienie pod tego obowiązku, zgodnie z treścią art. 345a § 2 k.p.k., uzależnione jest od uzyskania zgody sprawcy na zastosowanie terapii, której to zgody Sąd nie uzyskał przed wydaniem rozstrzygnięcia w tej kwestii.

Wskazując na ten zarzut skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Rejonowego w W. w zaskarżonej części, tj. w punkcie VI i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest oczywiście zasadna, dlatego podlegała rozpoznaniu na posiedzeniu bez udziału stron, zgodnie z art. 535 § 5 k.p.k.

Bezspornie w przedmiotowej sprawie doszło do rażącej obrazy przywołanego w *petitum* kasacji przepisu prawa procesowego. Zgodnie bowiem z art. 354a § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., przed orzeczeniem środka zabezpieczającego, o którym mowa w art. 93a § 1 k.k., albo nakazu lub zakazów, o których mowa w art. 39 pkt 2-3 k.k. orzeczonych tytułem środka zabezpieczającego, sąd wysłuchuje biegłego psychologa, a nadto w sprawach osób niepełnosprawnych, o ograniczonej poczytalności lub z zaburzeniami osobowości albo gdy sąd uzna to za wskazane, również lekarzy psychiatrów.

Zgodnie z dyspozycją przepisów art. 93a § 1 pkt 3 k.k. w zw. z art. 93c pkt 5 k.k. zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci terapii uzależnień możliwe

jest natomiast w wypadku skazania za przestępstwo popełnione w związku z uzależnieniem od alkoholu, środka odurzającego lub innego podobnie działającego środka. Nie ulega przy tym wątpliwości, że omawiany środek może być zastosowany nie tyle wobec sprawcy, znajdującego się w czasie popełnienia przestępstwa po wpływie alkoholu czy innego środka odurzającego, co wobec sprawcy, który popełnił jakiekolwiek przestępstwo w związku z uzależnieniem od tych środków. Dla zastosowania środka zabezpieczającego konieczne jest zatem nie tylko wykazanie, że sprawca jest uzależniony od tych środków (alkoholu, narkotyków), ale przede wszystkim wystąpienie związku między jego uzależnieniem a popełnieniem czynu zabronionego. Sąd musi zatem przed wydaniem rozstrzygnięcia o zastosowaniu środka zabezpieczającego wysłuchać psychologa, względnie lekarzy psychiatrów. Jak podkreśla się bowiem zgodnie w orzecznictwie, nie jest wystarczające w tej materii złożenie wyłącznie na piśmie opinii przez biegłych, którzy powinni złożyć także opinię ustną przed sądem (zob. tak np. w wyrokach Sądu Najwyższego: z 22 września 2003 r., IV KK 288/03, czy z 27 lutego 2008 r., IV KK 20/08).

Z akt niniejszej sprawy wynika natomiast, że Sąd Rejonowy postąpił wbrew wynikającemu z treści przywołanego na wstępie przepisu obowiązкови i zaniechał wysłuchania biegłego psychologa, także biegłych psychiatrów, którzy na etapie postępowania przygotowawczego sporządzili o oskarżonym opinie.

Przypomnieć należy, że biegli lekarze psychiatrzy (S. F i A. W.) w swoich dwóch pierwszych pisemnych opiniach wskazali, że racjonowany przez badanego M. K. sposób picia alkoholu nie wskazuje na jego uzależnienie. Badany jest natomiast zdaniem tych biegłych, uzależniony od kanabinoli i był z tego powodu leczony odwykowo. Rozpoznali także u oskarżonego nieprawidłowy rozwój osobowości. Wnioskowali o jego obserwację (k. 112 i n., k. 139 i n.). W opinii wydanej po przeprowadzonej obserwacji sądowo-psychiatrycznej oskarżonego, sporządzonej 15 marca 2018 r., biegli lekarze psychiatrzy (P. Ś. i J. M.) wskazali, że nie zaobserwowali u M. K. objawów choroby psychicznej ani cech upośledzenia umysłowego, jednocześnie dostrzegli u badanego uzależnienie mieszane od alkoholu i środków psychoaktywnych. Ich zdaniem, w okresie objętym zarzutami oskarżony mógł rozpoznać znaczenie swoich czynów i mógł pokierować swoim

postępowaniem, a jeśli był w stanie nietrzeźwości po spożyciu alkoholu to było to upicie zwykłe. A jeśli w okresie objętym zarzutami przyjmował środki psychoaktywne lub był nimi odurzony to nie zachodziły wtedy przesłanki z art. 31 § 1 i 2 k.k. Wobec M. K. powinien być jednak zastosowany środek zabezpieczający pod postacią terapii odwykowej w trybie stacjonarnym od alkoholu i środków psychoaktywnych (k. 233 i n.).

Biegła A. J. w opinii psychologicznej wskazała natomiast, że trudności oskarżonego w funkcjonowaniu społecznym mają swoje źródło w takich cechach jego charakteru jak niedojrzałość emocjonalna, wielkościowe przekonania na swój temat, nastawienie egocentryczne, trudność z mobilizacją i utrzymaniem wysiłku, trudność z podporządkowaniem się normom i ograniczeniom. Według biegłej oskarżonego cechuje wzmożona reaktywność i osłabienie mechanizmów kontroli emocjonalnej, brak mu wglądu w przyczyny i konsekwencje postępowania. Cechuje go także nieadekwatność i słabe przystosowanie uczuciowe. Cechy te utrudniają adaptację społeczną, ale nie upośledzają zdolności rozumienia norm społecznych i prawnych. Przyjmowanie środków psychoaktywnych (marihuana, alkohol) utrudniają samokontrolę, obniżają zdolność do krytycznej oceny sytuacji i sprzyjają zachowaniem impulsywnym (k. 125 i n.).

Psycholog K. Ł. w pisemnej rozpoznała, że M. K. jest uzależniony od substancji psychoaktywnych, co potęguje u niego zachowania agresywne oraz ogranicza zdolność kontroli popędów. Przejawia on także cechy osobowości chwiejnej emocjonalnie oraz niedojrzałej. Biegła nie sugerowała jednak w związku ze swoim rozpoznaniem, potrzeby jego terapii (k. 254).

Przytoczone powyżej, jedynie fragmentarycznie wnioski opinii psychiatrycznych i psychologicznych utwierdzają w przekonaniu, że wysłuchanie wskazanych biegłych przed Sądem *meriti*, było niezbędne ze względu na kategoryczną treść przepisu art. 354a § 1 k.k. w szczególności zaś z uwagi na fakt, iż wskazani biegli złożyli znacząco różniące się między sobą wnioski dotyczące

samego uzależnienia od alkoholu i środków psychoaktywnych oskarżonego, a także wskazań co jego ewentualnej terapii. Zaniechanie Sądu Rejonowego uzupełniającego, ustnego przesłuchania biegłych, stanowiło uchybienie o charakterze rażącym a tym samym rzutującym na wydane w tej sprawie rozstrzygnięcie o poddaniu oskarżonego terapii w placówce leczenia odwykowego. W sprawie nie zaszły także okoliczności, o jakich mowa w art. 354a § 2 k.p.k., pozwalające na odstąpienie od obowiązku wysłuchania biegłych, które możliwe jest wyłącznie wtedy, gdy sprawca, co do którego istnieją podstawy do orzeczenia terapii lub terapii uzależnień, wyraża na to zgodę. W aktach sprawy brak jest bowiem zgody M. K. na orzeczenie wobec niego terapii uzależnień.

W tym stanie rzeczy wyrok w części dotkniętej omawianym uchybieniem nakazało uchylić a sprawę przekazać w tym zakresie do ponownego jej rozpoznania w postępowaniu. Sąd Rejonowy w W., przed ewentualnym zastosowaniem wobec oskarżonego środka zabezpieczającego w postaci terapii prowadzonej pod nadzorem odpowiedniej poradni powinien uwzględnić wskazane wyżej uwagi i dopełnić wynikającej z powołanego przepisu powinności przesłuchania wskazanych biegłych specjalistów tak, aby wyjaśnić wszystkie okoliczności związane z uzależnieniem oskarżonego od alkoholu i środków narkotycznych, w tym ewentualnej potrzeby i rodzaju jego terapii, aby przy wydawaniu rozstrzygnięcia w sprawie uniknąć zaistniałego, opisanego wyżej uchybienia.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.